

**FÆRSLA HRINGVEGAR (1-B2_B4) Í
MÝRDAL**

**UMHVERFISMATSSKÝRSLA -
SAMANTEKT**

Mat á umhverfisáhrifum
Nóvember 2023

Samantekt

Forsendur og forsaga

Vegagerðin áformar uppbyggingu á Hringvegi (1-b2_b4) um Mýrdal en þörf er á endurbótum til að Hringvegur um Mýrdal uppfylli veghönnunarreglur Vegagerðarinnar. Frá því að aðalskipulag Mýrdalshrepps var samþykkt 2013 hefur umferð vestan Reynisfjalls og á Reynishverfisvegi næstum því fjórfaldast og umferð á Hringvegi austan Víkur meira en fimmfaldast. Aðalástæða þessarar aukningu á umferð má rekja til aukningu á fjölda ferðamanna til Íslands. Jafnframt hefur þéttbýlið í Vík stækkað með tilheyrandi umferð óvarinna vegfarenda yfir og við veginn. Mikilvæg forsenda þess að færa Hringveg út fyrir þéttbýli íbúðabyggðar er til að stuðla að auknu umferðaröryggi innanbæjar auk þess að stuðla að greiðfærni (aukinni umferðarrým) allrar umferðar og vöruflutninga um Hringveginn. Þá eru veltengingar við núverandi veg margar og er nauðsynlegt að huga að fækkun þeirra við endurbætur á veginum.

Í samræmi við lögbundið hlutverk Vegagerðarinnar er þörf á að stuðla að auknu umferðaröryggi og greiðfærni allrar umferðar og vöruflutninga um Hringveginn. Markmið framkvæmdar felast í eftirfarandi þáttum:

- Umferðaröryggi (lega vegarins) með bættum veltæknilægum eiginleikum (sjónlengdir, beygjur, halli, fækkun veltenginga).
- Greiðfærni á veturna fyrir alla umferð og vöruflutninga.
- Þjóðvegur út úr þéttbýli sem bætir öryggi og hljóðvist í þéttbýli.
- Stytting Hringvegjar.

Aðdragandi verkefnisins er langur og hafa jarðgöng um Reynisfjall verið til umræðu í áratugi. Í greinargerð samstarfsnefndar um sameiningu Dyrhóla- og Hvammshrepps, sem sameinuðust í Mýrdalshrepps þann 1. janúar 1984, segir meðal annars að í svæðisskipulagi fyrir byggðalagið eigi að stefna að gerð nýs vegar nær ströndinni með jarðgöngum um Reynisfjall (Aðalskipulag Mýrdalshrepps 2012-2028). Jarðgöng um Reynisfjall var hluti af þingsályktun um mótun langtímaáætlunar um gerð jarðganga á Íslandi sem samþykkt var á Alþingi í mars árið 1999. Árið 2013 var Aðalskipulag Mýrdalshrepps 2012-

2028 samþykkt með nýrri veglínu Hringvegjar um Mýrdalinn og í jarðgöng sunnarlega í Reynisfjalli. Í Samgönguáætlun 2020-2024 er gert ráð fyrir fjármagni í undirbúning vegna 13,3 kílómetra vegagerðar um Mýrdal og Víkurþorp ásamt jarðgöngum í gegnum Reynisfjall.

Í drögum að samgönguáætlun 2024-2038 sem birt voru í samráðsgátt stjórnvalda í júlí 2023 kemur fram að lagt sé til að Hringvegur um Reynisfjall verði lagfærður. Drögin hafa hins vegar ekki verið lögð fram á Alþingi og hafa því ekki fengið efnislega málsmeðferð en búast má við að samgönguáætlunin verði lögð fram á haustþingi. Í tengslum við undirbúning samgönguáætlunar var jafnframt lögð fram tillaga Vegagerðarinnar að forgangsröðun jarðgangakosta sem má finna á heimasíðu Vegagerðarinnar. Í þeirri forgangsröðun eru jarðgöng um Reynisfjall ekki metin í forgangi og önnur jarðgangaverkefni talin brýnni. Því er talin ástæða til að ráðast í lagfæringar á Reynisfjalli strax á árunum 2029-2033. Sú framkvæmd nýttist vegfarendum strax með auknu öryggi og greiðfærni og tengist nokkrum þeirra valkosta sem lagðir eru fram í umhverfismatinu. Þann 6. október 2023 var lögð fram þingsályktunartillaga um samgönguáætlun 2024-2038 sem er nú til umfjöllunar á Alþingi.

Valkostir til skoðunar í umhverfismati

Samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana skal umhverfismatsskýrsla innihalda lýsingu og mat á raunhæfum valkostum sem framkvæmdaraðili hefur kannað og upplýsingar um helstu ástæður fyrir þeim valkosti sem var valinn, með tilliti til umhverfisáhrifa framkvæmdarinnar. Á matsáætlunarstigi fór fram valkostagreining þar sem greindir voru raunhæfir valkostir sem hægt væri að leggja fram í umhverfismat. Valkostir sem eru metnir í mati á umhverfisáhrifum eru sex talsins, auk núllkosta (Mynd 1) og eru eftirfarandi:

- Valkostur 1 | 1b** Valkostur 1 er samkvæmt skipulagslínu og valkostur 1b er útfærsla á þeirri línu þar sem henni hefur verið hnikað til vegna veltæknilégra atriða. Í umhverfismati er umfjöllun um þessa valkosti sameiginleg nema þar

- sem við á, einkum umfjöllun er varðar umferðaröryggi og kostnað.
- Valkostur 2 |** Norður fyrir Geitafjall og með göngum í gegnum Reynisfjall.
- Valkostur 3 |** Þverun Dyrhólaóss og með göngum í gegnum Reynisfjall.
- Valkostur 4 |** Lagfæringar á núverandi vegi og vegur fer norður fyrir Vík.
- Valkostur 4b |** Útfærsla á valkosti 4 vestan við Gatnabrún, þar sem Hringvegur er færður sunnar og núverandi vegur er gerður að hliðarvegi.
- Valkostur 5 |** Felur í sér lagfæringar á núverandi vegi vestan Reynisfjalls (sbr. 4 eða 4b) en vegur fer áfram í gegnum Vík.

Núllkostur felur í sér óbreytt ástand. Vegurinn liggur í vestri um gróið flatt land þar sem eru bújarðir, en í talsverðum bratta við Skarphól og Gatnabrún, 10 - 12 %. Rými fyrir endurbætur á veginum með tilheyrandi öryggissvæði er takmarkað. Þegar Vegagerðinni er falin framkvæmd nýbyggingar, eins og hér er til umfjöllunar, er það vegna þess að stjórnvöld telja núverandi vegi ekki uppfylla kröfur sem settar hafa verið um umferðaröryggi og greiðfærni, sem eru grunnforsendur þess að brýna nauðsyn ber til að ráðast í framkvæmdir. Núverandi vegur nær ekki markmiðum sem sett eru fyrir framkvæmdinni og uppfyllir ekki kröfur Vegagerðarinnar um öruggar og greiðar samgöngur.

Aðalvalkostur Vegagerðarinnar

Samkvæmt lögum ber Vegagerðinni að stuðla að öruggum, sjálfbærum, greiðum og hagkvæmum samgöngum. Einnig skal hún stuðla að því að samgöngur þróist í samræmi við samfélagsleg og umhverfisleg markmið. Þegar horft er heildstætt á þau atriði sem voru til skoðunar í umhverfismatsskýrslu koma valkostir 1/1b til 4b allir til með að bæta öryggi og greiðfærni miðað við núverandi ástand. Valkostur 5 kemur minnst til móts

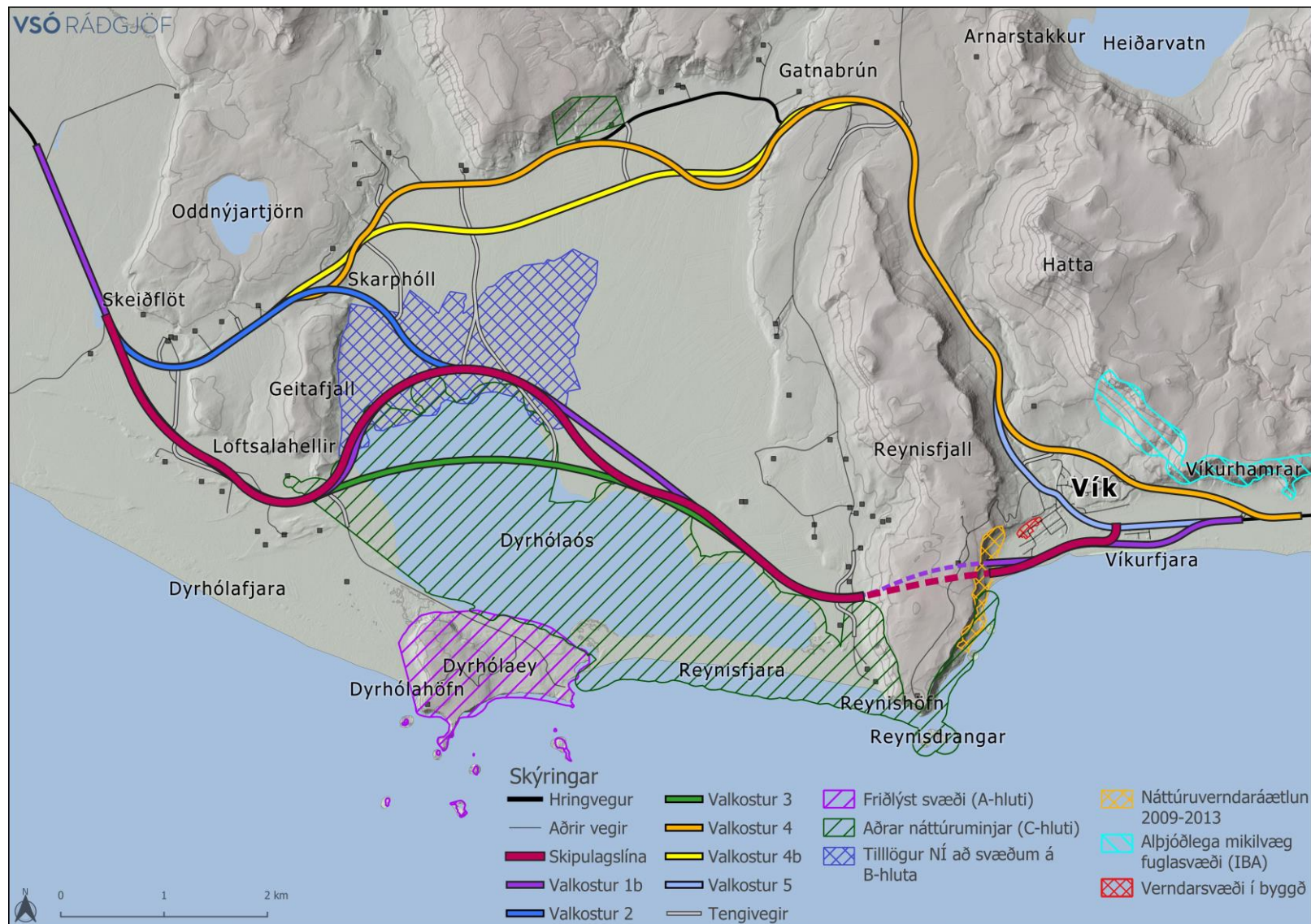
við kröfur um bætt öryggi og greiðfærni um svæðið og uppfyllir ekki markmið framkvæmdarinnar um færslu þjóðveggar út fyrir þéttbýlið.

Valkostir 1/1b, 2 og 3 koma betur út þegar öryggi og greiðfærni er skoðuð og koma til með að bæta tengingar milli svæða. Aftur á móti koma valkostir 1/1b, 2 og 3 verr út þegar hagkvæmni og áhrif á umhverfið er skoðuð. Stofnkostnaður er um tvöfalt hærri og stytting Hringveggar er óveruleg. Gert er ráð fyrir gjaldtöku í jarðgöngin en afar ólíklegt er að hún muni standa undir framkvæmdarkostnaði. Enn fremur er tekin áhætta þegar byggður er vegur á svo útsettri strönd fyrir ágangi sjávar sem Víkurströnd er. Töluverður munur er á því að verja byggð sem er í ákveðinni fjarlægð frá ströndinni saman borið við það að verja veg sem er í fjörunni. Hægt er að minnka þessa óvissu og kostnað vegna strandvarna verulega með því að fylgja , valkosti 1, sem felur í sér tengingu innan þéttbýlis Víkur. Í ljósi þess kostnaðar og áhættu sem fylgir valkostum sem fela í sér jarðgöng og veg um Víkurströnd, getur Vegagerðin ekki mælt með þeim á þessu stigi.

Valkostir 4 og 4b uppfylla markmið framkvæmdarinnar um bætt umferðaröryggi, greiðfærni og færslu Hringveggar út fyrir þéttbýli. Þeir eru talsvert hagkvæmari en valkostir 1/1b, 2 og 3 og hafa minni áhrif á umhverfið. Því telur Vegagerðin rétt að mæla með valkosti 4 eða 4b.

Veghönnun

Miðað er við að allir valkostir byrji austan við Vík rétt vestan við varnargarðinn, Kötlugarð, og endi rétt vestan við veginn að Skeiðflöt. Tafla 1 sýnir breytingar á lengd Hringveggar eftir valkostum, ásamt lengd nýrrar veglagningar sem ráðast þarf í, bæði vegna Hringveggar og hliðarvega eftir valkostum. Valkostina er í meginatriðum hægt að aðgreina í þrjá flokka. Valkostir 1/1b, 2 og 3 sambærilegir að því leiti að þetta eru láglandis valkostir sem liggja í flatlendi að mestu leiti. Þeir fara í gegnum Reynisfjall í jarðgöngum og fara fram hjá Vík sunnan megin við bæinn. Valkostir 4 og 4b fara um hæðótt land norðan við Reynisfjall og fara framhjá Vík norðan við bæinn. Valkostur 5 er sá sami og valkostur 4 eða 4b, nema hann fer í gegnum Vík.

Mynd 1 Valkostir sem eru til skoðunar í umhverfismat, ásamt svæðum sem á hvíla verndarákvæði eða aðrar takmarkanir á landnotkun.

Tafla 1 Lengd nýrra vega, Hringvegur og hliðarvegir, og veggerðar í kílómetrum eftir valkostum.

Valkostir	Lengd Hringvegjar (km)	Lengd hliðarvega (km)	Heildarlengd á nýrri vegagerð (km)	Heildarlengd á nýrri vegagerð í núverandi vegstæði (km)
1/1b	13,9	4,3	18,2	17,5
2	13,1	2	15,1	12,1
3	13,0	5,4	18,4	17,3
4	15,5	1,7	17,2	9,4
4b	15,1	2,5	17,6	9,9
5+4	15,4	2,2	16,9	6,1
5+4b	15	2,2	17,2	6,6
Núverandi Hringvegur	15,6	-	-	-

Þar sem vegir liggja utan þéttbýlis og eru í flatlendi er gert ráð fyrir að Hringvegurinn verði af vegtegund C₁₀, og á það við um alla valkosti. Vegtegundin felur í sér að vegurinn verður 10 m breiður, ein akrein í hvora átt 3,5 metra breiðar og 1,5 m breiðar bundnar axlir með vegfláa að jafnaði 1:4.

Valkostir 4, 4b og 5 liggja að hluta til í hæðóttu landi. Þar sem vegur liggur í hæðóttu landi er gert ráð fyrir að Hringvegur verði af vegtegund B₁₂. Vegtegundin felur í sér að vegurinn verður 12 m breiður, ein akrein í hvora átt 3,5 metra breiðar, 2 m miðdeilir með vegriði og 1,5 m breiðar bundnar axlir. Gert er ráð fyrir framúrakstursreinum a.m.k. 20 % af vegkaflanum og auka klifurrein upp brekkur.

Gert er ráð fyrir að tengivegir séu af gerðinni C₈ sem er 8 metra breiður vegur með 3,5 metra breiðum akreinum og 0,5 metra breiðum öxlum. Gert er ráð fyrir að hliðarvegir séu af gerðinni C₇ sem er 7 metra breiður vegur með 3,0 metra breiðum akreinum og 0,5 metra breiðum öxlum.

Í valkosti 5 þar sem Hringvegur liggur um þéttbýli er miðað við vegtegundina B_{12e}. Það felur í sér 12 m breiðan veg, með einni akrein í hvora átt, aðskildar akstursteffur með 2 m miðdeili og 1,5 metra axlir. Ekki er gert ráð fyrir gönguleiðum meðfram Hringvegi eða kantsteini eins og sýnt er á mynd 8.5. Þar sem umferðarspá austan (1-b2) og vestan (1-b4) við Vík er innan við 6000 bílar á sólarhring árið 2045, verður ekki gert ráð fyrir framúrakstursreinum. Gert er ráð fyrir að leyfilegur hámarkshraði verði 50 km/klst. og hönnunarhraðinn 70 km/klst.

Framkvæmdatími og áfangaskipting

Vegna valkosta 1/1b, 2 og 3 er gert ráð fyrir að gangagröftur taki 15 mánuði og þá tekur við vinna við annan frágang og uppbyggingu innan ganganna. Þá þarf að byggja brýr, undirgöng, sjóvarnir og byggja upp veg. Vegna þessa má gera ráð fyrir að heildarverktími verði 3-4 ár.

Vegna valkosta 4, 4b og 5 má gera ráð fyrir að heildarframkvæmdartíminn sé 2-3 ár. Mögulegt er að áfangaskipta framkvæmdum fyrir þessa valkosti og yrði þá væntanlega byrjað á lagfæringum á vegi um Gatnabrún.

Umferðarspá og öryggi

Allir valkosti bæta umferðaröryggi frá núverandi ástandi, þar sem tengingum inn á Hringveginn er fækkað og vegtæknileg atriði bætt. Valkostir 1/1b, 2 og 3 koma best út úr umferðaröryggismati, þar á eftir valkosti 4 og 4b. Valkostur 5 er lakastur hvað varðar umferðaröryggi en þar fer vegurinn áfram í gegnum þéttbýlið og því fylgir meiri slyshætta auk þess sem óvarðir vegfarendur þurfa að þvera Hringveginn. Með tilliti til umferðaröryggis telur Vegagerðin mikinn hag í því að færa Hringveginn út fyrir þéttbýlið. Valkostur 5 samræmist ekki markmiðum Vegagerðarinnar um að aðskilja þjóðvegaumferð og umferð óvarinna vegfarenda.

Kostnaður

Tafla 2 gerir grein fyrir áætluðum stofnkostnaði valkosta í milljónum króna, en á þessu hönnunarstigi er óvissa í kostnaði umtalsverð.

Tafla 2 Áætlaður stofnkostnaður í milljónum króna á verðlagi miðað við september 2022.

Valkostir	Jarðgöng	Sjóvarnir	Vegagerð	Samtals
Valkostur 1/1b	10.600	1.200/300*	4.900	16.700/15.800*
Valkostur 2	10.600	1.200	5.300	17.100
Valkostur 3	10.600	1.200	4.700	16.500
Valkostur 4	-	-	8.700	8.700
Valkostur 4b	-	-	8.200	8.200
Valkostur 5 (+4/4b)**	-	-	8.300/7.800	8.300/7.800

* Valkostur 1 felur í sér tengingu innan þéttbýlis. Sú tenging myndi draga verulega úr þörf á sjóvörnum og kostnaði vegna þess.

** Stofnkostnaður valkostar 5 er ólíkur eftir hvort hann tengist valkosti 4 eða 4b.

Tafla 3 Áætlaður árlegur rekstrarkostnaður valkosta í milljónum króna á verðlagi 2022.

Valkostir	Almenn þjónusta	Vetrarþjónusta	Viðhald slitlaga	Viðhald sjóvarna	Jarðgöng	Samtals
Valkostur 1/1b	71	7	90	40/5*	7	215/180*
Valkostur 2	67	7	85	40	7	206
Valkostur 3	71	7	87	40	7	212
Valkostur 4	55	21	83	-	-	159
Valkostur 4b	60	21	85	-	-	166
Valkostur 5 (+4)*	54	20	83	-	-	157
Valkostur 5 (+4b)*	58	21	85	-	-	164

* Valkostur 1 felur í sér tengingu innan þéttbýlis. Sú tenging myndi draga verulega úr þörf á sjóvörnum og viðhaldskostnaði vegna þess.

Rekstur vegakerfisins hefur áhrif á greiðfærni og öryggi samgangna, sem hefst um leið og vegur er tekinn í notkun. Reksturinn felst aðallega í viðhaldi og þjónustu. Við mat á rekstrarkostnaði er tekinn saman kostnaður við heildar vegakerfi innan skoðunarsvæðis, Hringveg, tengivegi og hliðarvegi, ásamt jarðgöngum og sjóvörnum. Áætlaðan árlegan rekstrarkostað (þjónusta og viðhald) fyrir alla valkostina í milljónum króna má sjá í töflu 4. Miðað við sömu aðferðafræði er kostnaður við vegakerfið í dag 137,1 milljónir króna á ári

Náttúruvá – ofanflóð, veðurfar og stöðugleiki strandar

Í umhverfismatsskýrslu er gerð grein fyrir mögulegra ofanflóðahættu við valkosti, áhrif veðurfars og stöðugleika strandar. Þegar tekin eru saman uppsöfnuð áhrif vegna ofanflóðahættu á veglínur frá öllum svæðum sést að valkostir 1/1b, 3 og 5 koma best út samkvæmt huglægu mati. Ástæðan fyrir því að valkostir 1/1b og 3 koma best út úr matinu er sú að þær fara eingöngu um tvö svæði þar sem ofanflóð hafa áhrif og uppsöfnuð áhrif því metin lægri en t.d. fyrir valkost 4 sem fer um fimm svæði og er með mest uppsöfnuð áhrif.

Valkostir 1/1b, 2 og 3 liggja við Víkurströnd en ströndin er afar útsett fyrir ágangi sjávar og hafa mælst öldur út fyrir suðurströnd Íslands sem eru með þeim hæstu og orkumestu í heiminum. Byggja þyrfti umtalsverðar grjótvarnir meðfram vegi og bæta við þriðja sandfangaranum til að verja ströndina fyrir rofi. Líklegt er að erfiðara mun reynast að verja ströndina því lengra austur sem farið er. Mikil óvissa fylgir því að byggja innviði á svo útsettri strönd sem Víkurströnd, óljóst er hvaða viðhaldsaðgerðir og framkvæmdir verða nauðsynlegar til að viðhalda vegi á þessu svæði í framtíðinni.

Danska straumfræðistöðin DHI var fengin til að meta rofmátt og stöðugleika strandarinnar (DHI, 2022 - 1, 2022). Niðurstöður DHI um virkni sandfangara til að draga úr eða hindra rof á ströndinni eiga aðallega við um svæðið milli núverandi sandfangara og austar ef fleiri verða byggðir, en ekki svæðið milli Reynisfjalls og vestari sandfangarans. Það svæði er í góðu skjóli af Reynisfjalli og virðist hafa náð jafnvægi með nokkuð breiðri strönd. Af þessu má sjá að almennt er ekki talið ráðlegt að byggja nýja innviði á roffjöru en ef

til þess kemur þarf að ráðast í umfangsmiklar sjóvarnir, bæði með gerð sandfangara sem og sjóvörnum sem liggja eftir fjörunni. Þegar rofið milli sandfangaranna nær að sjóvörninni er alltaf hættu á að sandfjara verði að grjóttfjöru.

Veðurfargreining var unnin fyrir svæðið. Fyrir valkosti 1/1b, 2 og 3 var metið að líkur væru á sandstormi, vindasamt við Geitafjáll og Reynisfjall. Óvissa er um valkost 3 hvað varðar ísingu eða hálfu þar sem hann liggur á fyllingu yfir Dyrhólaós. Fyrir valkosti 4, 4b, og 5 eru auknar líkur á hálkumyndun með aukinni hæð yfir sjávarmál og svæði þar sem líkur eru hvassviðrið og sviptivindum. Í kjölfar greinargerðar Veðurvaktarinnar ákvað Vegagerðin að setja upp þrjá vindmæla á svæðinu sem munu nýtast við frekari verkhönnun og í öðrum verkefnum á svæðinu.

Á tímabilinu 2010-2022 hefur það komið fjórum sinnum fyrir að lokanir per ár hafa verið fleiri við Reynisfjall í samanburði við Helligshéiði. Á þessu tímabili hefur Reynisfjall verið ófært/lokað í 87 skipti eða 6,7 skipti á ári (718,5 klst.). Ef skoðaðir eru vegkafla sem lokast reglulega sitthvoru megin við Reynisfjall kemur í ljós að Markarfljót-Steinar hefur verið ófært/lokað í 75 skipti eða 5,8 skipti á ári (703,4 klst.), Mýrdalssandur verið ófær/lokaður í 52 daga eða 4 daga á ári (560 klst.). Í 14 skipti var Reynisfjall ófært eða lokað þegar opið var á hinum leiðunum eða 1,1 skipti á ári (5,5 klst.).

Rannsóknamiðstöð Háskólans á Akureyri (2022) hefur unnið skýrslu um jarðgöng á áætlun, mat á arðsemi, umferðaröryggi, tengingu svæða og byggðaðróun þar sem teknar voru saman upplýsingar, á þeim stöðum sem jarðgöng eru til skoðunar, um lokanir á fjallvegum eða öðrum erfiðum stöðum í vegakerfinu sem unnt er að leysa af hólmi með þeim jarðgöngum. á 11 stöðum, sem þar eru til umfjöllunar. Í samhengi við þá samantekt var búinn til mælikvarði eða vísir fyrir umfang truflunar fyrir umferðina á viðkomandi vegi. Niðurstaðan gaf vísibendingu um hvað lokunartilvik trufla marga sem eiga leið um viðkomandi fjallveg að vetrinum. Hringvegur við Reynisfjall er þar í öðru sæti, af þeim stöðum sem þar eru til skoðunar, þar sem lokanir eru að valda mörgum truflunum. Þrátt fyrir að fjöldi daga þar sem vegurinn er lokaður sé ekki mikill, þá er truflunin sem það veldur töluvert umfangsmeiri en á flestum öðrum stöðum á landinu þar sem jarðgöng eru til skoðunar.

Verndarsvæði og aðrar takmarkanir á landnotkun

Allir valkostir koma til með að fara um eða nálægt svæðum sem eru bundin verndarákvæðum eða öðrum takmörkunum á landnotkun (Mynd 1). Hér á eftir er fjallað um verndarákvæðin og viðkomandi svæði sem falla þar undir. Valkostir fara ekki um vatnsverndarsvæði eða svæði sem njóta hverfisverndar samkvæmt aðalskipulagi.

Svæði á A- hluta náttúruminjasrár – friðlýst svæði

Dyrhólaey liggur nálægt valkostum og var friðlýst m.a. vegna fuglavarps árið 1978, sbr. auglýsingu nr. 101/1978.

Tillögur um svæði á B- hluta náttúruminjasrár – framkvæmdaáætlun

Árið 2018, með viðbótum árið 2020, setti Náttúrufræðistofnun Íslands fram tillögur að svæðum á framkvæmdaáætlun (B-hluta) náttúruminjasrár, þ.á.m. Mýrdal, mýrlendissvæði upp af vesturhluta Dyrhólaóss. Málsmeðferð þessara svæða hefur ekki verið lokið af hendi stjórnvalda.

Svæði á C- hluta náttúruminjasrár – aðrar náttúruminjar

Tvö svæði á C hluta náttúruminjasrár eru á athugunarsvæðinu, annars vegar Dyrhólaós-Fagradalur-Vík (svæði nr. 708) vegna Reynisfjöru, Loftsalahelli, hluta Reynisfjalls, Reynisdranga og Hellnaskaga, ásamt Dyrhólaósi. Hins vegar Skammadalaskambar (svæði nr. 709) vegna forna sæskelja og kuðunga í móbergi.

Sérstök vernd samkvæmt náttúruverndarlögum

Allir valkostir fara að einhverju leyti um vistkerfi og jarðmyndanir sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013. Innan athugunarsvæðis er um að ræða votlendi sem er stærra en 20.000 m², stöðuvötn og tjarnir sem eru 1.000 m² að flatarmáli eða stærri, leirur, hellar og fossar. Þessum jarðmyndunum og vistkerfum skal forðast að raska nema brýna nauðsyn beri til.

Náttúruverndaráætlun 2009-2013

Valkostir 1/1b, 2 og 3 fara um svæði sem sett var á náttúruverndaráætlun 2009 – 2013 sem er hvannastóð í hlíðum Reynisfjalls sem er búsvæði Brekkubobba, sem er sjaldgæf sniglategund hér á landi.

Alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði

Víkurhamrar (Fagrigalur-Vík) er vel gróið hamrabelti, um 220 m y.s og er 109 ha að stærð að meðöldum verndarjaðrinum. Þetta er sjófuglabýggð með alþjóðlegt mikilvægi vegna þess fjölda fýls sem þar verpir og er svæðið skilgreint með IBA-viðmið innan flokks A4iii (Náttúrufræðistofnun Íslands, 2016). Auk þess hefur kríuvarpið í Vík og lundavarpíð í Reynisfjalli haft alþjóðlegt mikilvægi (Náttúrufræðistofnun Íslands, 2022).

Katla Jarðvangur

Fyrirhugaðar framkvæmdir eru innan Kötlu jarðvangs (e. Katla UNESCO Global Geopark). Hlutverk hnattrænna jarðvanga UNESCO stuðlar að verndun mikilvægra jarðminja, náttúru og menningararfleifðar og að íbúar jarðvanganna tileinki sér ábyrgð á ofantöldum atriðum auk þess sem áhersla er lögð á að efla innra hagkerfi viðkomandi svæða. Jarðvangurinn hefur skilgreint ákveðna staði sem mikilvæga eða viðkvæma staði sem eru innan athugunarsvæðis, s.s. Dyrhólaey, Dyrhólaós, Loftsalahellir, Reynisfjall, Reynisdrangar, Reynisfjara, Skammadalskambar og Vík (eldi hluti bæjarins).

Verndarsvæði í byggð

Verndarsvæði í byggð, í vesturhluta Víkur í Mýrdal skv. lögum nr. 87/2015 um verndarsvæði í byggð, var samþykkt af mennta- og menningarmálaráðherra í febrúar 2020.

Skipulag og leyfi

Aðalskipulag Mýrdalshrepps 2021 – 2033 tók gildi 20.07.2023. Í aðalskipulagi er gert ráð fyrir færslu Hringveggar samkvæmt valkosti 1, skipulagslínu. Valkostur 1b er útfærsla á valkosti 1, og er að hluta til í samræmi við stefnumótun Mýrdalshrepps. Valkostir 2 og 3 eru einnig að hluta til í samræmi við stefnumótun Mýrdalshrepps þar sem þeir fara einnig í jarðgöngum um Reynisfjall. Valkostir 4, 4b og 5 eru ekki í samræmi við

stefnumótun Mýrdalshrepps. Færsla Hringveggar um Mýrdal er háð eftirfarandi leyfum:

- Framkvæmdaleyfi Mýrdalshrepps samkvæmt 13. og 14. gr. skipulagslaga nr. 123/2010 vegna meiri háttar framkvæmda sem áhrif hafa á umhverfið og breyta ásýnd þess, svo sem breytingar lands með jarðvegi eða efnistöku, og annarra framkvæmda sem falla undir lög um mat á umhverfisáhrifum.
- Starfsleyfi Heilbrigðiseftirlits Suðurlands samkvæmt reglugerð nr. 550/2018 um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnareftirlit. Um er að ræða atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun, eins og vinnslu jarðefna, vinnubúðir, farandsalerni og -eldhús, aðstöðu fyrir olíuskipti o.fl.
- Leyfi Minjastofnunar vegna rasks á fornleifum samanber lög nr. 80/2012 um menningarminjar.
- Leyfi Skógræktar vegna fellingu skógar samanber lög nr. 33/2019 um skógrækt.
- Leyfi Fiskistofu vegna framkvæmda við veiðivötn, allt að 100 m frá bakka, samanber lög nr. 61/2006 um lax- og silungsveiði.

Niðurstaða umhverfismats

Ljóst er að allir valkostir fela í sér neikvæð og jákvæð áhrif á náttúrufars- og samfélagsþætti og eru áhrif mismunandi eftir valkostum. Valkostir 4, 4b og 5 fela í sér mun minni áhrif á ýmsa umhverfisþætti en valkostir sem fela í sér jarðgöng, einkum hvað varðar náttúrufar og menningarminjar.

Valkostir 1/1b, 2 og 3 hafa neikvæðari áhrif á umhverfið en aðrir valkostir og á það við um flesta umhverfisþætti sem fjallað er um í umhverfismatsskýrslu. Valkostirnir koma til með að raska svæðum sem eru viðkvæm fyrir breytingum og vistkerfum, votlendi og leirum, sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Auk þess koma valkostir til með að raska vistgerðum með mjög hátt verndargildi (15-32 vistgerðir), sem eru á lista Bernarsamningsins og eru forgangsvistgerðir. Auk þess munu vistkerfi raskast sem hafa að geyma tegundir sem eru á válista

og/eða friðlýstar. Samkvæmt lögum um náttúruvernd ber að forðast að raska vistkerfum sem njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. nema brýna nauðsyn beri til. Valkostir 4, 4b og 5 fela í sér töluvert minna rask á ofangreindum svæðum og vistgerðum. Valkostir 1/1b, 2 og 3 eru meira inngríp í náttúruleg ferli vatnafars á svæðinu og eru líklegri til að hafa neikvæðari áhrif þar á en valkostir 4, 4b og 5 sem fylgja að mestu núverandi Hringvegi. Valkostir 1/1b, 2 og 3 raska sömuleiðis lífríki, einkum fuglalífi og brekkubobba, sem er sjaldgæf sniglategund hér á landi. Valkostirnir fara yfir mikilvæg varp- og farsvæði margra fuglategunda og búsvæði brekkubobbans. Áhrif valkosta 1/1b, 2 og 3 felast einkum í uppbroti á samfellu þessara svæða og virkni. Innan þeirra verða fuglategundir á valista og/eða ábyrgðartegundir fyrir áhrifum. Mikill fjöldi fuglategunda reiða sig á svæðið til fæðuöflunar á fartíma og eru leirurnar við Dyrhólaósinn sérstaklega mikilvægar fyrir fugla á þeim tíma. Hvannastóð undir Reynisfjalli, sem valkostirnir fara um, var sett á náttúruverndaráætlun 2009 – 2013.

Valkostur 5 felur í sér minnstu breytinguna frá núverandi ástandi og hefur þar af leiðandi minni áhrif á umhverfisþætti sem varða náttúrufer, menningarminjar og ásýndarbreytingar en aðrir kostir. Valkostur 5 viðheldur neikvæðum áhrifum á samfélag sem fylgja því þegar þjóðvegur liggur um þéttbýli.

Valkostir 1/1b til 4b fela í sér að þjóðvegur sé færður út fyrir þéttbýlið. Þessir valkostir eru líklegir til að auka umferðaröryggi, bæta hljóðvist, draga úr hindrunaráhrifum og öðrum neikvæðum áhrifum sem skapast með þjóðvegi í gegnum Víkurporpið.

Valkostur 1 er í samræmi við stefnumótun sem Mýrdalshreppur setur fram í aðalskipulagi sínu, bæði gildandi Aðalskipulagi Mýrdalshrepps 2012 - 2012 – 2028 sem og tillögu að endurskoðuðu Aðalskipulagi Mýrdalshrepps 2021-2033 sem auglýst var í febrúar 2023. Valkostur 1b er útfærsla á valkosti 1, og er að mestu leyti í samræmi við stefnumótun Mýrdalshrepps. Valkostir 2 og 3 eru að hluta til í samræmi við stefnumótun Mýrdalshrepps. Valkostir 4, 4b og 5 eru ekki í samræmi við stefnumótun Mýrdalshrepps. Fyrir alla valkosti, utan valkost 1, er þörf á breytingu á aðalskipulagi Mýrdalshrepps.

Mýrdalshreppur hefur í matsferlinu og í samtali við Vegagerðina komið fram ábendingum sínum um að þau telja að valkostur 4 og 4b, sem fara fyrir ofan byggðina ekki koma til greina þar sem þeir valkostir fari um framtíðar byggingar- og útivistarsvæði í efri hluta bæjarins og myndi þvera svæði sem verið er að deiliskipuleggja fyrir nýja íbúðabyggð í austurhluta bæjarins. Sömuleiðis telja þau að valkostur 1b, komi ekki til greina þar sem sú útfærsla fer að hluta til um iðnaðarsvæði og gerir framtíðaruppbyggingu á svæðinu svo næst sem ómögulega. Með núllkosti verða ekki þau neikvæðu umhverfisáhrif sem fylgja vegaframkvæmdum, sem snúa helst að vistgerðum og gróðurfari, fuglalífi, landslagi og ásýnd, háð valkostum.

Mótvægisáðgerðir og vöktun

Stærsti liður mótvægisáðgerða felst í uppgræðslu og endurheimt vistgerða. A.m.k. jafn stórt votlendi og raskast við framkvæmdirnar verður endurheimt. Vegagerðin og Umhverfisstofnun hafa gert með sér samstarfssamning hvað varðar útfærslu á frágangi framkvæmdasvæða. Uppgræðsla verður því unnin í samráði við Umhverfisstofnun, viðkomandi landeigendur og sveitarfélög. Vegagerðin mun einnig endurheimta skóg í samræmi við lög nr. 33/2019 um skógrækt.

Vegagerðin hefur lagt til tillögur að mótvægisáðgerðum vegna fornleifa sem skráðar eru innan framkvæmdasvæðis. Það er síðan Minjastofnun Íslands sem tekur endanlega ákvörðun um útfærslu nauðsynlegra mótvægisáðgerða. Allar minjar í nágrenni framkvæmdasvæðisins verða merktar vandlega og afmarkaðar, í samráði við minjavörð. Vegagerðin hefur lagt til að koma fyrir undirgöngum til að draga úr áhrifum á útivist og ferðapjónustu. Nánari útfærsla á því verður unnin í samráði við sveitarfélag og landeigendur. Vöktun verður með uppgræðslu og endurheimt vistgerða.

Tafla 4 Samantekt á niðurstöðum umhverfismats valkosta. Vegagerðin leggur til valkosti 4 eða 4b og eru auðkenndur með svörtum fering.

Umhverfisþáttur	Valkostur 1/1b	Valkostur 2	Valkostur 3	Valkostur 4	Valkostur 4b	Valkostur 5
Vatnafar og vatnsvernd	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif
Gróðurfar og vistgerðir	Talsvert til verulega neikvæð áhrif	Talsvert til verulega neikvæð áhrif	Verulega neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð *
Fuglalíf	Verulega neikvæð áhrif	Verulega neikvæð áhrif	Verulega neikvæð áhrif	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif
Lífríki vatns og straumvatna	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð neikvæð	Nokkuð neikvæð	Nokkuð neikvæð
Annað lífríki	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif
Hljóðvist	Nokkuð neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð áhrif	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif	Óveruleg til nokkuð neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð áhrif
Loftgæði	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif
Jarðmyndanir	Talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Talsvert neikvæð	Nokkuð neikvæð	Nokkuð neikvæð	Óveruleg áhrif
Menningarminjar	Nokkuð til talsvert neikvæð	Óveruleg til nokkuð neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð neikvæð	Nokkuð neikvæð	Óveruleg áhrif
Ferðaþjónusta og útivist	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif
Landslag og ásýnd	Talsvert neikvæð áhrif	Talsvert neikvæð áhrif	Talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð til talsvert neikvæð	Nokkuð neikvæð
Landnotkun og samgöngur	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð til talsvert neikvæð áhrif	Nokkuð neikvæð áhrif
Loftslag	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif	Óveruleg áhrif
Samfélag	Nokkuð til talsvert jákvæð áhrif	Nokkuð til talsvert jákvæð áhrif	Nokkuð til talsvert jákvæð áhrif	Nokkuð til talsvert jákvæð áhrif	Nokkuð til talsvert jákvæð áhrif	Óveruleg áhrif

* Háð því hvort valkostur 5 tengist valkosti 4 eða 4b.